

СПРОБА САКРАЛЬНО-ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ФЕНОМЕНА ТВОРЧОСТІ

*Побережна Галина Іонівна,
доктор мистецтвознавства,
професор кафедри теорії та
історії музики НПУ імені
М.П. Драгоманова*

В статті запропоновано інтеграцію онтологічного й холістичного підходів у дослідженні феномена творчості. Розглянуто поетапне розгортання універсального алгоритму творчого процесу, зроблено спостереження щодо специфічного змісту кожного етапу, джерел творчої енергії, набуття творчої свободи. Сакральньо-холістичний підхід пропонується як методологічний для будь-якої феноменології.

***Ключові слова:** творчість, свобода творчості, творча особистість, онтологія, холізм, числовий символізм, обертоновий ряд, Символ віри, зодіак.*

Постановка проблеми. Проблема творчості зберігає свою актуальність для науки. І справді, не зважаючи на розгалуженість напрямків дослідження феномена творчості, не досягнуто однозначних відповідей на питання:

– що є творчість? – Творення нового? «Але цим визначається кожен момент життя», – твердять одні. «У світі нема нічого нового», – заперечують інші. «Є творчість справжня і вторинна, репродуктивна», – намагаються дійти консенсусу треті.

Є й інші аспекти, що не знайшли одностайного тлумачення:

– що таке свобода творчості? чи можлива вона? якими є її критерії? – Свобода від суспільства? А від себе?

– І як бути з Біблійним: «Без мене нічого творити не зможете»?

– І зі словами Христа: «Я нічого не можу творити Сам від Себе»? Як їх розуміти?

Навряд чи варто творити нові версії відповідей і нові теорії. Час спресовує науковий простір і висуває як передумову істини нові (власне, вже й не такі нові) – онтологічний і холістичний підходи. В даній статті запропоновано *сакральньо-холістичний* підхід, що є синтезом означених двох. Власне, його слід вважати базовим стосовно будь-якої феноменології, але не зовнішньо-інформаційних її аспектів, а внутрішньо-енергетичних. Спробуємо використати ті можливості, які надає сакральньо-холістичний інструментарій для пізнання феномену творчості і відповіді на вище зазначені питання. Отже, **мета статті** – поглибити сучасні уявлення про творчість.

Виклад основного матеріалу. За відправний момент аналітичних розвідок візьмемо універсальну четверицю пізнання у її сакральній суті,

закодованій мовою спеціальних символів – числових, нотних, астрологічних, релігійних:

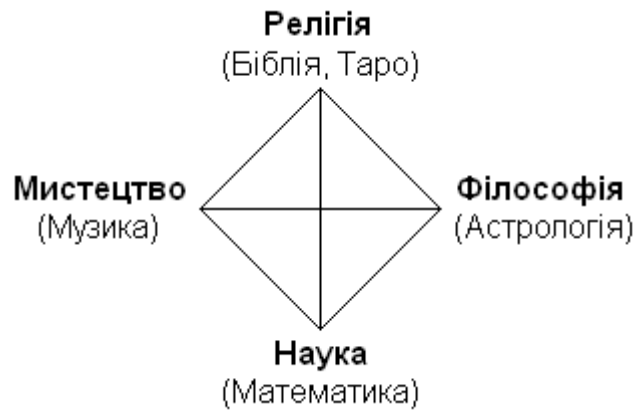

Рис. 1

На підґрунті означеного підходу вся історія людства, мистецтва, наукової галузі і взагалі будь-якого феномена може розглядатися як розгорнута у часі єдина числова структура, що репрезентує модель універсальної космічної світобудови (результату творчої еволюції), яка скеровується «фактором цілісності». На якому ж етапі вселенського Божого Творення виникає феномен творчості людини?

Для моделювання онтологічного процесу використаємо відповідну наведеній схемі четверицю:

- Символ віри (сакральний релігійний символ¹)
- числовий ряд (у якості універсальної основи)
- обертоновий ряд (структура музичного звуку)
- зодіакальне коло (базова астрологічна матриця).

Отже, простежимо розгортання структурно-числових закономірностей як процесу Творення. Кожний етап, згідно піфагорійської традиції, буде символізований відповідною геометричною фігурою. Число будемо розуміти (у відповідності з тою ж традицією) як вираз певної чистої сутності, символічної структури, яка несе конкретну інформацію про взаємодію її складових елементів, їх роль і місце у загальній числовій ієрархії. Власне до такого розуміння числа апелює Левкіпп: “Все існуюче є числами або походить від чисел”.

Попервах означимо простір, у якому будемо розгортати «містерію». Він мусить мати трійковий вимір, аби відповідати принципам онтологічного підходу. Визначимо цю троїчність як Небо, Землю й Підземний світ². Рух енергії у цих площинах та точки структуралізації позначимо на умовній схемі:

¹ Останній є інтелектуальним опрацюванням універсального семиричного алгоритму буття, представленого у багатьох фрагментах Біблії (Шестидення, родоводи та ін.) – [1].

² Тобто світ реальний, а також світи вищий і нижчий від нього.

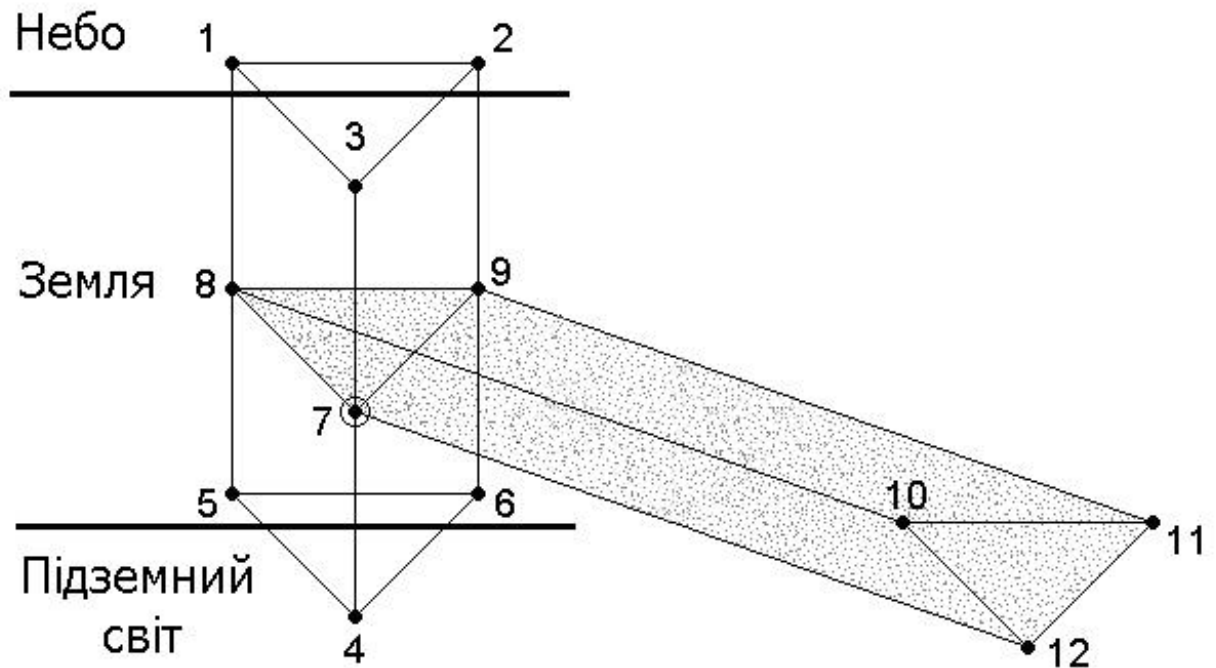

Рис. 2

Розглянемо послідовно всі 12 етапів Творення, дотримуючись такого порядку: *член Символу віри – число – обертон – зодіакальний знак*. Це відповідає двом парам протилежностей базової четвериці форм суспільної свідомості: основної (релігія – наука) і другорядної (мистецтво – філософія).

ЕТАП ПЕРШИЙ

Символ віри: ПЕРШИЙ ЧЛЕН

Вірую в Єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого і невидимого.

Перший член Символу віри постулює «фактор цілісності» і водночас первинну розділеність її на протилежності.

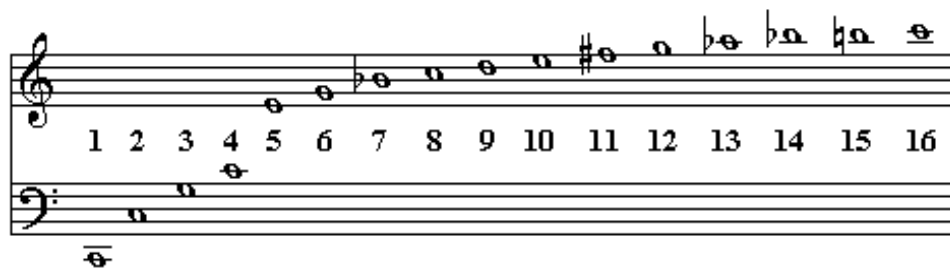
Число: ОДИНИЦЯ

Їй відповідає точка – ● – найменший графічний знак, що символізує початок, джерело, зародження унікального явища. Це зернина, з якої щось проросте. Це – *первинна цілісність*.

Обертон: ДО³

Перший звук в обертоновому ряду співпадає з *базовою* музичною висотою, що сприймається «на поверхні» як відмінний від інших тон. Наведемо загальновідомий еталон обертонової шкали:

³ Нас цікавлять не абсолютні, а відносні співвідношення усередині структури будь-якого музичного звуку. Тому візьмемо для прикладу універсальну нотну шкалу.

Зодіакальний знак: РАК

Шукаючи сутність, мусимо апелювати до невидимого, тобто до сакрального зодіаку, що будується в зворотному напрямку⁴ від максимуму сонячного світла в календарному році (літнє сонцестояння). Адже «Бог є світло»!

Графічний знак Раку – ☉ – ніби демонструє зародок життя: яйцеклітину, що розділилася на «небо» і «землю». Стихія води, якій належить Рак, символізує *праматерію*, з якої й почалося життя.

У відповідності до всього сказаного цей «зародок» розміщено «на Небі» (див. точку 1 на рис. 2).

ЕТАП ДРУГИЙ

Символ віри: ДРУГИЙ ЧЛЕН

І в Єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, що від Отця народився перше всіх віків. Світло від Світла, Бога Істинного від Бога Істинного, рожденного, несотворенного, єдиносущного з Отцем, що через Нього все сталося.

Постулюється явище сутнісної тотожності при відокремленості і *протиставленості* («Світло від Світла...»), а також при відсутності ще творчого продукту («несотворенна»).

Число: ДВІЙКА

Їй відповідає відрізок

Протистояння двох точок символізує бінарну систему, зародок поляризації в гомогенному полі.

Обертон: ДО

Другий обертон повторює перший, але утворює з ним октавне *протистояння* – довершений консонанс.

Зодіакальний знак: БЛИЗНЮКИ

Графічний знак Близнюків –♊– символізує руки міфологічних братів, що *торкаються* одна одну (той самий етап системотворення). Стихія повітря, якій належать Близнюки, кореспондує з логіко-аналітичним мисленням, власне – з *Логосом*.

⁴ Порядок знаків реального зодіаку відповідає шляху від зовнішнього до внутрішнього, порядок знаків сакрального зодіаку – навпаки, від внутрішнього до зовнішнього. Саме цей напрямок співпадає з астрономічною прецесією.

Розміщено другий елемент у відповідності до всього сказаного також «на Небі» (див. точку 2 на рис. 2).

ЕТАП ТРЕТІЙ

Символ віри: ТРЕТІЙ ЧЛЕН

Він для нас, людей, і ради нашого спасіння зійшов з небес, і воплотився від Духа Святого і Марії Діви, і став чоловіком.

«Воплощення» – це вже суто *творчий* акт, що здійснився у нашому, реальному світі як поєднання матерії й Духа (див. точку 3 на рис. 2). Поки що це творчість Отця із залученням Його творчої енергії – Духа Святого. В Третньому члені Символу віри вказано і на мету творчості – спасіння людини і людства.

Число: ТРІЙКА

у своєму графічному виразі – – демонструє, що творчість нового – це *творчість краси*. Вона народжується саме на цьому етапі: вперше виникає геометрична фігура, яка має естетичні якості (урівноваженість, стійкість, гармонія)⁵. Як і одиниця, це замкнена цілісність, але на новому рівні. Піфагорійці вважали трійку першим числом, стадією справжнього народження явища. Дійсно, в реальному світі народжується саме одиниця як певна якість, що чітко проявлена, яка буде далі розвиватися, проростати:

Трійка стане свого роду геном світобудови. Отже, це творяща трійка – Трійця.

Обертон: СОЛЬ

В обертоновому ряді вперше з'являється *новий* звук і той досконалий консонанс – квінта, – на якому буде побудовано усю музичну систему. Акустично саме від третього обертону починає свій відлік суб-обертоновий ряд, що вибудовується за тим самим алгоритмом і активно взаємодіє з базовим.

Зодіакальний знак: ТЕЛЕЦЬ

Безпосередньо символізує *творчість*, плодючість. Це відбиває і символ –♉– голова й роги бика, головної тварини-заплідника у всіх древніх землеробських культурах. Земна стихія і управління Венери апелюють до етико-естетичної єдності, що визначає основу справжнього мистецтва: любов, яка втілюється у красу.

Власне, на третьому етапі отримуємо еталон, свого роду «фрактал» творчості: досконалий зміст + досконала форма. І це закономірно – творить сам Бог. Зазначимо, що і назва обертону СОЛЬ етимологічно пов'язана з Сонцем, яке є репрезентантом на земному плані Божественної життєдайної сили.

ЕТАП ЧЕТВЕРТИЙ

⁵ Пригадаймо вислів Ф.М. Достоевського: «Краса врятує світ».

Символ віри: ЧЕТВЕРТИЙ ЧЛЕН

І розп'ятий був за нас при Понтії Пілаті, і страждав, і був похований.

Символ розп'яття попереджає про невідворотність гонінь на носіїв Духу Святого у земному світі, на *витіснення* за його межі плодів Божественної творчості.

Як і Ісус, людина-творець, перш ніж почати творити у земному світі, мусить «*зійти до пекла*». В результаті у «творчу містерію» включаються всі *три сфери простору* (див. точку 4 на рис. 2).

Число: ЧЕТВІРКА

В геометричному виразі – це піраміда, хрест, координати нашого фізичного (*тривимірного*) простору:

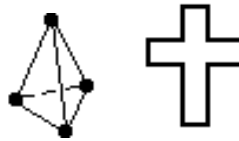

Рис. 3

На цьому етапі немає місця для свободи творчості. Абсолютна регламентація, упорядкованість – основні якісні характеристики четвірки. Її елементи утворюють між собою однозначний зв'язок, всі їх функції в системі жорстко зафіксовані (в піраміді, на відміну від трикутника, лише одна головна вершина). Нема свободи вибору – нема творчості. Прояви духу регламентовані й скуті. Хрест як символ жертви має загальновідому основу для такої інтерпретації.

На цьому етапі можлива лише *регламентована творчість*, тому тут вперше виникає і проблема (потреба!) свободи творчості – адже дух без свободи *страждає*.

Обертон: ДО

Четвертий обертон (*третє ДО*) структурує простір, утворюючи «*звукову піраміду*»: три ДО проти одного СОЛЬ. Інтервал кварта, що з'являється, є оберненням квінти і на початку музичної історії сприймається як *дисонанс*.

Зодіакальний знак: ОВЕН

Графічний знак Овна – ♈ – апелює до єгипетського бога Амона-Ра, котрий зображався з баранячими рогами. Символізує «*жертвовного агня*» і співпадає з початком весни, коли зерно, аби пробудитися до життя (прорости), мусить спочатку «*вмерти*» – бути захованим у землю.

Четвертий етап напряду кореспондує з «муками творчості» і жертовністю долі творця.

ЕТАП П'ЯТИЙ

Символ віри: П'ЯТИЙ ЧЛЕН

І воскрес на третій день, як було написано.

До троїчності простору додається троїчність часу як умова воскресіння, тобто відродження творчої здатності в реальному світі. На схемі (рис. 1) п'ята точка є, власне, третьою од початку творчого процесу в реальному світі і може буде поставленою будь-де відносно четвертої. Оберемо той варіант, який (після шляху проб і помилок) буде остаточним: його ліворучний вектор зумовлено домінуючим («промислительним») вектором руху людства до Отця (резонанс з Одиницею) (див. точку 5 на рис. 2).

Згадка Писаній – підтвердження Логосу, що пройшов стадію «букви».

Число: П'ЯТІРКА

Кульмінаційний момент! П'ятірка символізує *творчу свободу*, розкріпачення. Тепер з одної вершини можна утворити декілька різних трикутників:

Рис. 4

Наявність функції вибору однієї з декількох можливостей і дає підставу для символічної аналогії: людина-творець має свободу волі. Стимулом для особистісної творчості тепер слугує пережите «пекло душі». Але «без Мене нічого творити не можете» – бо нема ще свободи від себе ...

Обертон: МІ

Перший акустично нестійкий обертон надав можливість людині-творцю *обирати*: використовувати його інтонування за мелодичним або гармонічним принципом. Тобто інтонувати його або трошки вище, або нижче.

Зодіакальний знак: РИБИ

Графічний знак Риб – ♋ – дві риби, що пливають у різні боки. Риби – останній знак реального (видимого) зодіаку – демонструє єдність протилежностей – неочевидну у реальному світі і очевидну з позицій холізму (єдності світів):

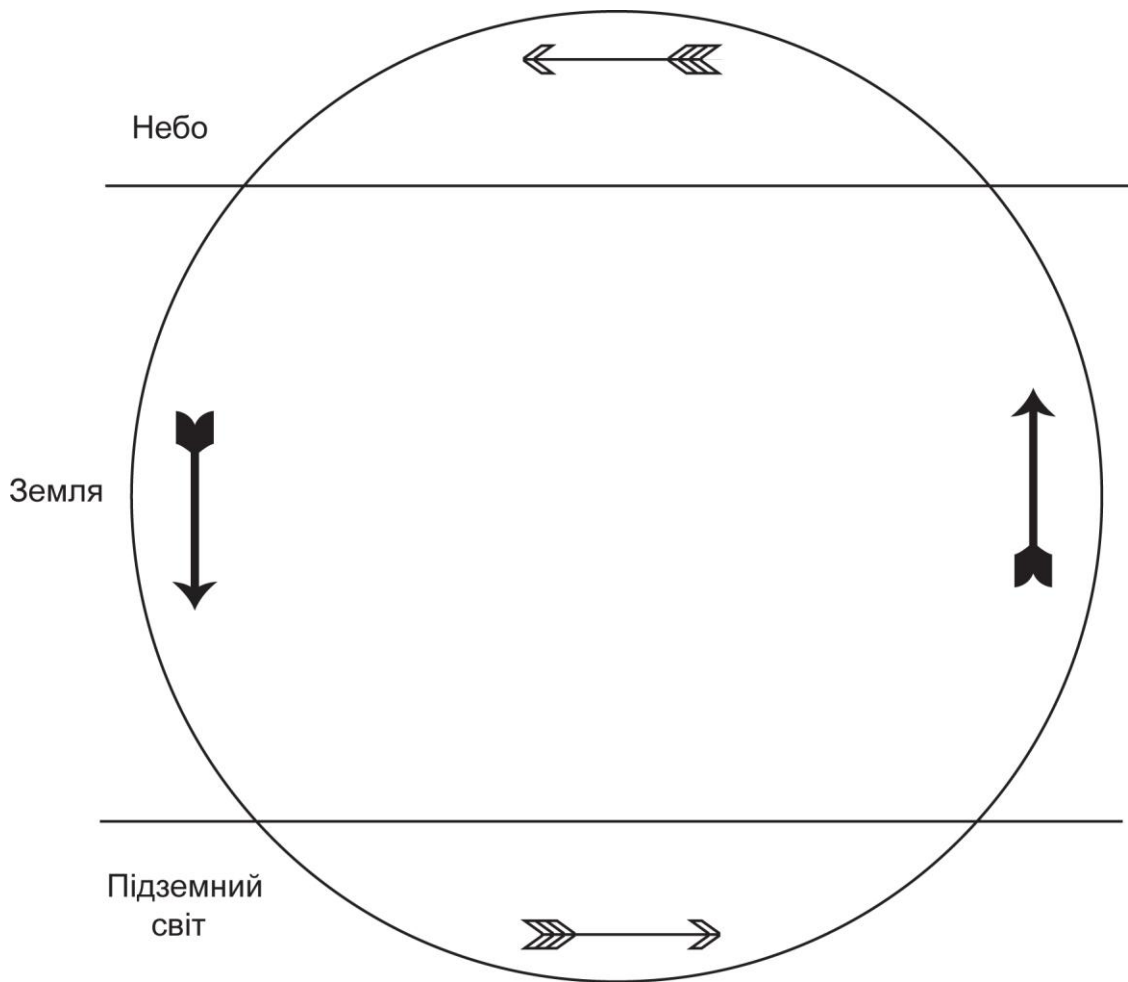

Рис. 5

Недарма знак Риб символізує позасвідому віру.

Свобода вибору надається земній людині як можливість використання творчості для уподібнення Отцю. Екзальтація Венери у Рибках – вагомий додатковий аргумент і шанс: «Переможною дам зірку ранішню» (такою зіркою здавна вважалася Венера).

Знак Риб напряму співвідноситься і з музичним мистецтвом – найбільш незбагненним з усіх мистецтв. Таким саме незбагненним є й феномен творчості взагалі.

ЕТАП ШОСТИЙ

Символ віри: ШОСТИЙ ЧЛЕН

І вознісся на небо, і сидить праворуч Отця.

Шістка повертає до небес і починає звідти новий п'ятиричний цикл. Сюди проривається лише той, хто спромігся затребувати свою творчу свободу. Це нові небеса – вони виводять у новий вимір і корелюють з Отцем («праворуч» од Нього – див. точку 6 на рис. 2). Завдяки вознесенню здійснюється об'єднання в одну структуру землі й Неба.

Число: ШІСТКА

співпадає зі структурою так званої Зірки Давида, що є проекцією на площину призми:

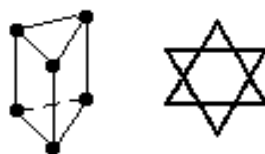

Рис. 6

На цьому етапі, власне, *утворено досконалу структуру*: в призмі проявлені всі види симетрії, цю сферичну фігуру можна перевернути, помінявши місцями верх і низ.

Але стикаємося з несподіваним: через протиставлення двох резонансних трикутників, що утворилося внаслідок «вознесіння», цілісність розшаровується, децентралізується, вперше втрачається. Шістка стає, в підсумку, певною критичною точкою у розвитку системи.

Хіба не виникає аналогічна криза у кожної творчої особистості, що вийшла на рівень *боголюдини* (резонанс з третім етапом), скористалася творчою свободою, але не набула ще свободи від себе? Тому на етапі шістки актуалізується альтернативний *вибір* з двох можливостей:

перша – інволюційна: – розривання опозиційних зв'язків з поверненням на більш низьку стадію існування («автономія» двох трикутників);

друга – еволюційна – збереження цілісності на основі набуття спільного центру – сьомої точки.

Що переможе? Сили відторгнення чи тяжіння, почуття самозбереження? Людині надано *право обирати*, надана свобода волі.

Обертон: СОЛЬ

Також спостерігаємо наявне розшарування, виділення із загального обертонового ряду тризвуку (сукупність четвертого, п'ятого й шостого обертонів) – тобто акорду, на чому й базується музична гармонія.

Обертон СОЛЬ містить *вперше* і виразний мелодичний аспект: адже «праворуч Отця» – це й означає творення свого власного звуку на додаток до звуку Отця, за яким в прадавніх сакральних рукописах закріплено звук ФА⁶. Тобто на шостому етапі містерії людині надана можливість *творити «свою мелодію»*. Це самостійна творчість людини як «гомо сапієнса» – *творчість людського розуму*.

Зодіакальний знак: ВОДОЛІЙ

Графічний символ Водолію – ♒ – два (!) потоки води, що змивають все застаріле й несуть вивільнення. Стихія повітря підкреслює важливість саме *ментального вивільнення*. Водолій – людина *нового*, космічного віку.

ЕТАП СЬОМИЙ

⁶ Трійця звуків: ФА–ДО–СОЛЬ може розглядатися як символ сакральної Трійці:[2].

Символ віри: СЬОМИЙ ЧЛЕН

І знову прийде у славі судити живих і мертвих, і Царству Його не буде кінця.

Явище сімки, як «друге народження», відкриває *новий простір* для буття, що дозволяє йому продовжитись, знову і знову пройти на нових рівнях закономірні стадії розвитку. І так все знову повториться: «Що було, воно й буде, і що робилося, буде робитись воно, – і немає нічого нового під сонцем!» [3]. Це *відкриття перспективи творчості* для тих, хто починає чути голос Бога в собі. Але «багато званих, та мало обраних»...

Число: СІМКА

Графічний вираз сімки яскраво ілюструє сакральну істину: «Царство Боже всередині вас»:

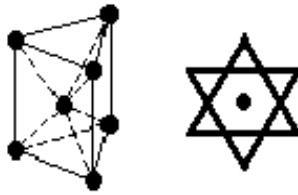

Рис. 7

Так, центральна точка у внутрішньому просторі призми міцно *скріплює* у *цілісність* її верхню й нижню площини, немовби фокусуючи в собі й водночас розряджаючи напругу їх протистояння. Земні координати звужуються до точки, через яку і здійснюється прорив у новий вимір життя. Сьома точка – це водночас Альфа і Омега, кінець одного циклу і початок нового (див. точку 7 на рис. 2).

Обертон: СІ-БЕМОЛЬ

спрямовує рух обертонів «до Отця», утворюючи яскраве тяжіння до ФА («нота Бога»).

Зодіакальний знак: КОЗЕРІГ

Графічний знак Козерога – ♄ – символізує *цілісність*: вкупі написані дві грецькі літери (τ, ρ), якими починається слово τράϋος – “козел” (гірський козел, що дереться до *вершин*). Досягнуту цілісність символізує і *поєднання* в іконографічному символі Козерога двох істот: голова козла + хвіст риби.

Загалом це символ *виходу з дуалізму*, втілення через організуючий порядок, ієрархічну структуру.

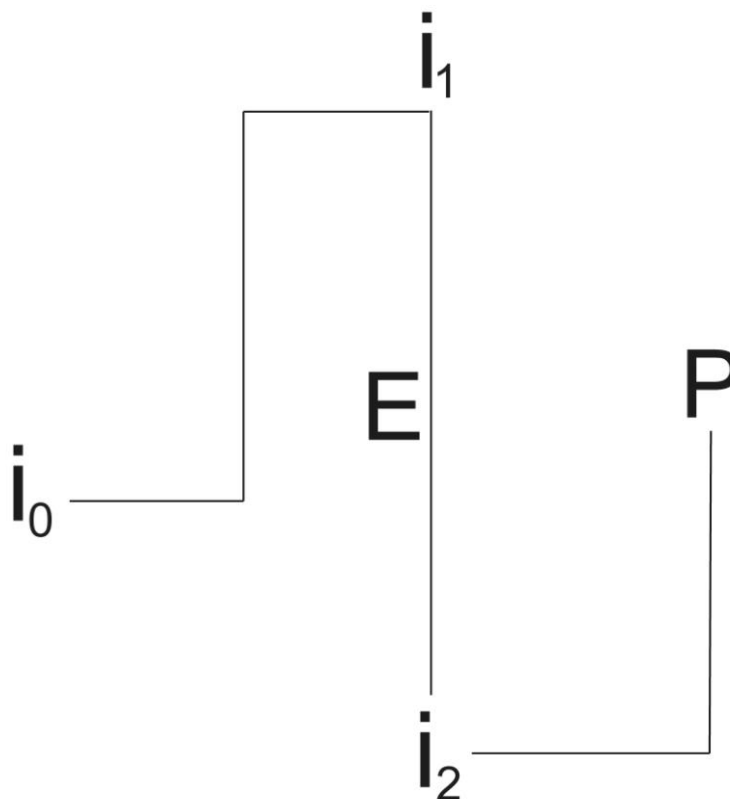
ЕТАП ВОСЬМИЙ

Символ віри: ВОСЬМИЙ ЧЛЕН

І в Духа Святого, Господа Животворчого, що від Отця походить, що Йому з Отцем і Сином однакове поклоніння і однакова слава, що говорив через пророків.

Для того щоб почався рух життя, має потекти *енергія*. Вона й акцентується у Восьмому члені – енергія, що є резонансною до Отця,

тотожною у межах *Трійці* Отцю і Сину. Син мусить пройти через розп'яття, тобто розчленувати себе на вище і нижче, *утворити поляризоване поле*. На схемі ці положення корелюються з енерго-інформаційною теорією:

i_0 – первинна інформація – Отець

$i_1 - i_2$ – інформація похідна (розгорнута) – Син (Логос)

E – енергія – Дух Святий

P – речовина (матерія) – Богородиця

Рис. 8

Плід творчого процесу – матерія, що є вмістилищем усього: всієї інформації (і нульової – Бог! – і тої, яку несе енергія) і потенційної енергії, що міститься тут у «скутому» стані. На наступному етапі схована інформація може знову вийти назовні і перетворити матерію в енергію (новий інформаційно-ентропійний цикл).

Саме так спрацьовує «іскра Божа» в людині як частині матеріального світу, і саме цією іскрою рухається життя. В цьому й була місія пророків, що згадуються у Символі віри.»На початку було Слово», – це про те ж саме... І фізична константа 137 засвідчує у числовому виразі *рух Духу* через основні точки – першу (Отець), третю (Дух Святий) і сьому (повернення до Отця як першопочатку нового циклу).

Число: ВІСІМКА

На цьому етапі починається будівництво трикутника у внутрішньому (духовному) просторі. Це вихід у безкінечність, яка відкриється пізніше.

Тепер це початок повторення на новому рівні попереднього процесу – таким чином утворюється *резонанс з другим етапом* (див. точку 8 на рис. 2) – зі шляхом, що єднає різні сфери (згадаймо слова Христа: «Я є «шлях»»):

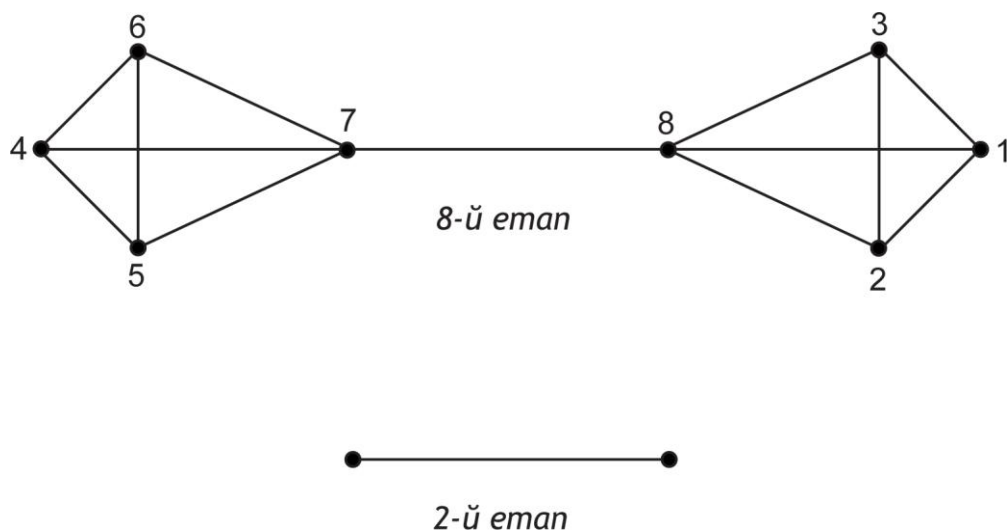

Рис. 9

Утворюється свого роду паралельний простір.

Обертон: ДО

Це вже четверте ДО обертонового ряду, але тепер воно вперше віртуально поєднує в собі основну *трийцю*: ДО (повторює перший тон обертонового ряду), ФА (за функцією є його домінантою) і енергію тяжіння (у ФА), до того ж *відкриває простір* нової октави.

Зодіакальний знак: СТРІЛЕЦЬ

Графічний знак Стрільця – \bowtie – лук зі стрілою – це символ *духовного устремління й виходу за межі матеріального*, символ духовної еволюції людства. Христос, обіцяючи апостолам прихід Святого Духу, називає його Утішителем. І саме Стрілець у зодіакальному колі уособлює оптимізм.

ЕТАП ДЕВ'ЯТИЙ

Символ віри: ДЕВ'ЯТИЙ ЧЛЕН

В Єдину, Святу, Соборну і Апостольську Церкву.

Дев'ятий член символізує *повноту* втілення Божественного у єдності всіх базових компонентів енерго-інформаційного процесу – отже, процесу, доведеного до матеріального рівня, – «тіла» Христа.

Число: ДЕВ'ЯТКА

Графічний вираз дев'ятки демонструє *повноту* у єдності трьох рівнів структури (три трикутники – див. точку 9 на рис. 2).

Обертон: РЕ

доповнює звуковий ряд до складу акорду граничної *повноти* – домінантнонакорду (у класичній системі). При цьому зберігається «духовний вектор» – тяжіння до ФА.

До того ж РЕ є похідним від СОЛЬ (на відстані квінти – «інтервалу творчості» в музичній системі). Отже на рівні звукового символізму це «дослівно» означає: «Церква належить Ісусу Христу».

Зодіакальний знак: СКОРПІОН

Графічний знак Скорпіона – ♏ – *хвіст і жало скорпіона* – символ духовної сили, духовного *максималізму*. В зодіаку Скорпіон вважається «воротами в духовний світ», куди прагне ввійти *повнозріла* душа.

ЕТАП ДЕСЯТИЙ

Символ віри: ДЕСЯТИЙ ЧЛЕН

Визнаю одно хрещення на відпущення гріхів.

Десятий символ згадує перше і єдине у Символі віри таїнство – хрещення. В хрещенні людина силою Божої благодаті немовби вмирає для мирського життя й відроджується в життя духовне, усвідомленою волею своєю обираючи *Бога*.

Число: ДЕСЯТКА

Вважається числом втіленого *Бога*. Графічне зображення демонструє вихід з вертикальної структури і початок пророцтва перпендикулярного напрямку, що відповідає хресту (див. точку 10 на рис. 2).

З десятої точки Бог ніби споглядає створений Ним світ, Свій творчий продукт – Життя. З трьох трикутників тільки один – центральний – виокремлюється на новому векторі саморозгортання системи; два ж інших трикутники відходять ніби в «підсвідомість»: сукупний людський дух проривається в космічну сферу.

Обертон: МІ

актуалізує невідворотність тяжіння до *Бога*. Десятий обертон повторює п'ятий обертон МІ, але на якісно іншій гармонічній основі: п'ятий обертон – стійкість (тоніка), десятий обертон – найяскравіша нестійкість (ввідний тон домінанти).

Є між цими обертонами і спільна основа: обидва вони – терцеві тони відповідних тризвуків, акустична нестійкість п'ятого обертону резонує з функціонально-гармонічною нестійкістю десятого.

Розділення на групи по п'ять обертонів відповідає сакральному визначенню «*втіленого Бога*» як десятки – протиставлення «п'яти проти п'яти».

Зодіакальний знак: ТЕРЕЗИ

Графічний знак Терезів – ♎ – ваги богині правосуддя Феміди — символ рівноваги, гармонії та справедливості. Це єдиний у зодіаку «мертвий» знак, що символізує гармонічні парні стосунки, в яких людське его «вмирає». Очевидною є паралель з *парою* музичних звуків, що утворюють консонанс (квінту!), від якого походить і музика, і... світ.

ЕТАП ОДИНАДЦЯТИЙ

Символ віри: ОДИНАДЦЯТИЙ ЧЛЕН

Чекаю воскресіння мертвих.

Цей член розкриває сенс буття після хрещення – *служіння* заради воскресіння мертвих, тобто духовно ненароджених. Це *якісно нова позиція*, можлива лише після досягнення власної духовної досконалості.

Число: ОДИНАДЦЯТЬ

На цьому етапі руйнується рівновага попереднього етапу, робиться перший крок у новий простір, фактично – *вихід зі старої системи*.

Графічний вираз математично унікального числа одинадцять свідчить про початок будівництва трикутника у новому просторі зі збереженням зв'язку з попереднім буттям, з його сутнісними надбаннями (внутрішній трикутник, що став фундаментом для виходу у перпендикулярну сферу – див. точку 11 на рис. 2).

Обертон: ФА-ДІЄЗ

виводить «сюжет» у *нову площину* – площину хроматики⁷, демонструючи «стрибок» у вищу сферу (подвійна домінанта).

Зодіакальний знак: ДІВА

Графічний знак Діви ♍ – монограма з перших трьох літер грецького слова “діва” (παρθενος) – немовби демонструє розчленованість й упорядкованість. В цьому написанні можна побачити також ініціали “MV” від Maria Virgo (Діва Марія) – символ чистоти й цнотливості. Діва є символом вищого служіння, удосконалення земного буття через очищення. Діва у зодіаку протилежна Рибам, також пов'язаним з воскресінням. Їх протиставлення відповідає опозиції «знання – віра».

Тематична парність протилежних зодіакальних знаків яскраво проявлена у всіх інших випадках:

1-7: Бог на небі і на землі

2-8: друга і третя іпостасі Трійці

3-9: тілесність земна і небесна

4-10: смерть реальна і символічна

6-12: з'єднання з Богом на небі і на землі.

ЕТАП ДВАНADЦЯТИЙ

Символ віри: ДВАНADЦЯТИЙ ЧЛЕН

І життя будучого віку. Амінь.

Розкриває перспективу *досягнення головної мети* – устремління до якісно *нового* буття, яке настане після Суду Христового і воскресіння мертвих.

Число: ДВАНADЦЯТЬ

Символізує *повноту системи* як граничну межу збереження початкової якості. Адже в *новому* просторі утверджується, нарешті, базова трійця (див. точку 12 на рис.2).

⁷ Більш докладно про унікальну роль 11-го обертону: [4].

Це пророчення фундаменту «будучого віку». Досягається *троїчність* протиставлення елементів зростаючого масштабу:

– протиставлення двох точок та його «розв'язання» в третю; результат – трикутник

– протиставлення двох трикутників та його «розв'язання» в третій; результат – три трикутники

– протиставлення вертикалі й горизонталі (по два трикутники в кожній площині) та його «розв'язання» в ... *наступний цикл*.

Обертон: СОЛЬ

Отримуємо *третє* СОЛЬ в обертоновому ряду, і воно найбільш яскраво утверджується (після ввідного ФА-ДІСЗ). Згадаймо, що саме СОЛЬ – безпосередній *творчий продукт Трійці*.

Зодіакальний знак: ЛЕВ

завершує сакральний зодіакальний цикл, знаменуючи набуття *вищих* особистісних якостей. Графічний знак ϱ – хвіст і грива лева – символи царської величі. Це людина, що у своєму розвитку дійшла *уподібнення Богу*. Символізує трансляцію унікальному індивідууму безпосередньо від Першотворця творчої енергії для *творення свого світу*.

Отже, людина лише на цій стадії набула можливість творити свій світ, напрацювавши той фундамент, на якому й тільки можлива справжня творчість, – фундамент особистісної унікальності. До такої відповідальної свободи – свободи творчості – будь-якому творцеві ще треба прорватися. Цьому слугують стадії наступного трикутника. Серед них найунікальнішим і значущим є *тринадцятий етап* – адже він кореспондує з першим. Однак тепер спостерігаємо зсув у вертикальній площині, який екстраполюється на всі подальші етапи, що можуть повторюватися і далі:

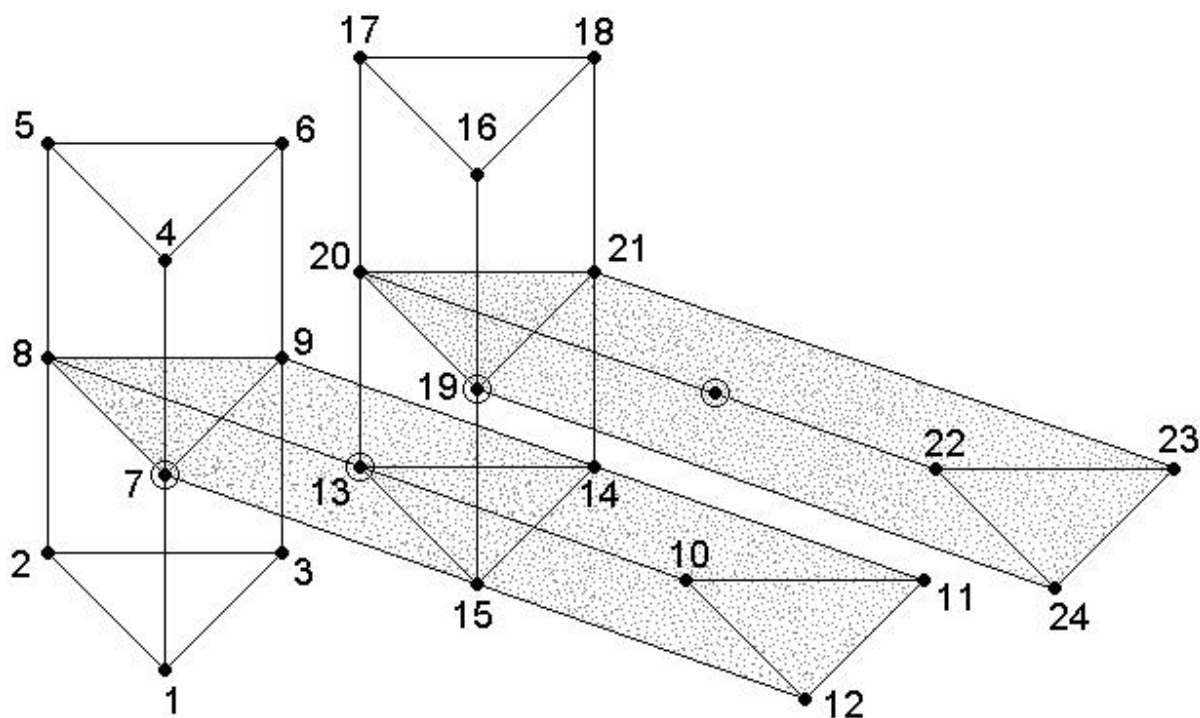

Рис.5

Цікаво, що такий зсув (на півтони) спостерігається і в музичній натуральній системі через кожні сім квінт.

Висновки. Зробимо висновки щодо феномену творчості відповідно до зазначених на початку нашого розгляду питань.

Продемонстрований сакральньо-холістичний підхід дозволяє досягнути феномен творчості в онтологічному контексті – контексті поєднання буття і Буття. Так, відповідати на поставлене питання варто з урахуванням різних «октав» буття. В масштабі їх всеохоплення це Творчість Бога. Людина є її плодом, наділеним здатністю творити. Саме цей феномен доступний для наукового розгляду. У сукупності базових джерел пізнання можна дійти однозначних висновків стосовно нього.

Творчість – це засіб реалізації свободи.

Творчість як здатність людини реалізувати надане їй Богом право на вибір народжується на п'ятому етапі Буття (розгортання алгоритму Божественної творчості) і третьому – буття. Саме тут створюються умови для неї, бо тільки тут з'являється можливість обирати, надаються варіанти для вибору. Але в цьому виборі людина ще не вільна від себе. Вона залишається інструментом Головного Творця, що вивільняє творчу енергію людини поступово, по мірі зростання її індивідуальності. Важливою передумовою цього є «ніч душі» (спускання Христа в пекло): душевні муки стають стимулом до творчості.

Хочеш бути вільним у творчості? Створи спочатку свободу від світу і від себе. Для цього дозволь Духові творити духовний світ всередині себе, стань на позицію смирення й довіри до Божої Творчості, що означає: «нічого від себе, все – від Бога».

Отже, спостерігаємо закономірну етапність: спочатку творчість «за правилами» – у межах канону, регламенту (четвертий етап), потім втілення у творчості особистого досвіду душі (п'ятий етап), потім творчість «автономного» розуму (шостий етап), і лише після духовного народження (сьомий етап і наступні – як усталеність духовно-творчого життя) починається усвідомлена співтворчість людини з Богом, що надає їй можливість творити свою «мелодію», гармонічно вписану у Божественну «симфонію». Останнє можливе лише за умови, якщо митець здатен чути «голос Бога» в собі. Це творчість Духом Святим, яким віщали й пророки. Тут реалізується, власне, пророча місія людини-творця, про яку писав Пушкін у відомому вірші «Пророк».

І лише досягнувши стадії Особистості, а отже особистої відповідальності за результати своєї діяльності, створивши базис гармонії для особистісного буття, тобто досягнувши Богоподібності, творець отримує право творити свій всесвіт, право на власну творчу свободу.

Свобода творчості постає, таким чином, як універсальна дилема становлення особистості. Спочатку творчість свободи, потім – свобода творчості. Лише ставши «мертвим» для реального світу, можна воскреснути для «життя будучого віку» і в ньому стати творцем.

Кожен з розглянутих сакральних базових джерел засвідчує, що феномен творчості отримує особливо яскравий прояв на п'ятому (творчість людини) та дванадцятому (творчість боголюдини) етапах розгортання Божественного алгоритму Творення. Цікаві нюанси додає щодо цього зодіакальний символізм: знаки Риб і Лева є *п'ятими* відповідно у сакральному і реальному (від Овна за видимим рухом сонця) зодіаках. Недарма число «п'ять» у сакрально-числовому сенсі є символом творчої енергії. Обертональний ряд підтверджує це: саме п'ятий обертоном дає новий звук СОЛЬ, квінту як основу квінтового кола і функцію доміанти – рушійну силу побудови класичної гармонії. Отже, маємо трійкову екстраполяцію алгоритму творення на якісно нові рівні буття.

Семантичний синхронізм розглянутих у статті етапів творчого становлення у чотирьох базових сферах суспільної свідомості доводить істинність головного:

- творчість передбачає наявність духовно зрілої особистості;
- свобода творчості народжується на певному етапі творчості свободи, але здійснюється вже в іншій площині, в іншому часо-просторовому вимірі.

Простеження розгортання структурно-числових закономірностей як процесу творення дозволяють уявити грандіозну картину гіллястого дерева, що йде у безкінечність, символізуючи прорив до творчої свободи. Можливо, у цьому й є сенс людського буття?

ЛІТЕРАТУРА

1. *Побережна Г. / Галина Побережна // Нетрадиційні джерела пізнання алгоритму буття / Ставропігійські філософські студії. – Вип.1. – Львів: «Ставропігійон», 2008. – С. 36-48.*
2. *Побережна Г. / Галина Побережна // Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку / Ставропігійські філософські студії. – Вип.2. — Львів: «Ставропігійон», 2009. – С. 26-45.*
3. Біблія. Книга Екклесіастова:1:9.
4. *Побережная Г. / Галина Побережная // О феномене рекурсии в Библии и Музыке / Музыка і Біблія. — К.: МДПП «Друкар», 1999. — С. 20–30.*

Галина Побережная

Попытка сакрально-холистического подхода к феномену творчества

В статье предложено интеграцию онтологического и холистического подходов в исследовании феномена творчества. Рассмотрено поэтапное развертывание универсального алгоритма творческого процесса, сделаны наблюдения относительно специфического содержания каждого этапа, источников творческой энергии, обретения

творческой свободы. Сакральнo-хoлистический подход предлагается как методологический для любой феноменологии.

Ключевые слова: творчество, свобода творчества, творческая личность, онтология, холизм, числовой символизм, обертоновый ряд, Символ веры, зодиак.

Halina Poberezhna

An attempt of sacral and holistic approach to the phenomenon of creation

The article offers combination of the ontological and holistic approaches in researching the phenomenon of creativity. It considers stage-by-stage development of the universal algorithm of creative process, while observing the specific content of every stage along with sources of creative energy and ways of obtaining creative freedom. The sacral and holistic approach is offered as methodology for any phenomenology.

Keywords: creation, freedom of creation, creative personality, ontology, holism, numerical symbolism, overtone row, the Creed, Zodiac.

Побережна Галина Іонівна (Київ)

Доктор мистецтвознавства, професор кафедри теорії та історії музики
Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова

E-mail: pogiav10@gmail.com Tel: 8 093 058 61 59